

ԱՍԺԱՆՈՐԴԱԿՐՈՒԹԻՒՆ

Պուշկարիոյ համար	12 ծր
Տարեկան	6 "
Վեցամսեայ	8 "
Տարեկան	15 "

Լեռնիկայի համար	3 ծր
Տարեկան	1.50 "

Նստուցման տարւոյ 40 ս-
խի վերջին կողմի հա-
մար 20 անգամ է. երեք ան-
գամ անգամ անհարմար
20 անգամ կրողայ :

Վաճառքի համար ձեռքի 10 սանթիմ

ՉԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿՐ ՉՐԱՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐՈՒՆԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԴԱՐՈՒՄ ՍՐԵՐԸ

«ՇԱՐԺՈՒՄ»-Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՆԳՐԱԿԱՆ ԳԵՏՔ ԵՒ ԿԱՆՈՒԿ ՎՃԱՐՆԵՐ

Նամակ եւ դրամ որ կնի
կըրպարեալս հաս-
ցիլն :

Редакция на вестники
«Шаржумъ»
Варна

Redaction du journal
«Charjoum»
Varna (Bulgarie)

Արտատպարանի համար
ձեռքի
(20 ՍԱՆԹԻՄ)
Պուշկարիոյ համար
ձեռքի

≈ 15 ՍԱՆԹԻՄ ≈

Գրութեան եւ յեն տրոխ

ԻԶՄԻՐԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Օրը օրին խտուրթներն, սեղ-
մունքներ կը բազմապատկուին հայ
տարրին վրայ. հոս ալ սկսած է «սխ-
տեմար» հայաճիւղը գրութիւնը :
գրութիւն մը որ օր քան զօր անտա-
նիկ կը զանայ : Հայերու երթե-
կեր, խտուրթ, արգիլում է անին օր
խոյարհութիւններ, հայերու եւ յոյ-
նիստ արեւելեան մէջ. հայ արեւել-
եան կը փնտռեն եւ ձեռք ձգա-
նին ուղղակի բանտ կառաջնորդեն :
Այս վերջին օրերս այնպիսի ան-
կեր բանտարկեցին որոց մէջ հիւանդ-
ներ, ցաւագործներ, անդամալոյծներ
պակաս չեն : Բնաւորական իւրաքանչեւ
ապագայութեան արեւելեան իւրեան
նման մը որ յեղափոխութիւնը կու-
ղէ մարմնացած տեսնել անգամալոյծ-
ներու մէջ, որոնք շուտով գաւա-
զաններու օգնութեամբ կը քա-
լեն եւ հասարակաց ողորմութեամբ
է որ կարգին, ալ երեսակայեցեք թէ
այս ակնակամ տկար հիւանդ մարդը
բանտ տանելէն երկու փամ վերջ կ-
ստիպուին թուրք հիւանդանոցը փո-
խարդել :

Բացարձակ եւ գաղտնի հսկողու-
թիւնները երթալով կը շատանան : Կա-
րու ամեն քայլափոխը ուղղորդ-
ութեան կենթարկեն : անցեալ օր երեք
հայեր մակոյկ մը կը վարձեն ծովու
վրայ պարտ մը ընելու շինչպէս առ-
վորէ այս տեղ ամեն մարդ ծովա-
պարտ կրնէ օրերու լաւ եղանակ-
կին նոյն պահուն ուր նաւակէն քա-
րափ պիտի ելլան 3 հայերը ստիպա-
նու թիւր կը բռնէ եւ սպառնալի
նին կը հարցնէ : Երբ կը տեսնէ հա-
յեր են ուղղակի բանտ կը զրկէ :
Նոյնպէս մի քանի օր յառաջ Այսնի
երկաթուղիին կայարանը գացած էի
գործով մը : Ծամբորդի շոգեկառքը
որ նոյն պահուն իզմիր կը ժամանէր
ստիպանութիւնը ծամբորդներ կը
քննէր հայ թէ օտար ազգի : Ծրիթի-
րուն, Եօրիկն եւ Ափոսթոլը ազատ կը
ձգուէր, իսկ այն որ հայ էր, բանտ
կառաջնորդուէր անխորաբար :

Թուրք խտուրթը մեծ մասամբ դադ-
թական կրէտացի թուրքեր, պզտիկ
առիթի մը կապածն հայկական ջարդ
մը արարեցրու : Օգոստոս 17 շարաթ
երկիոյ ք. արուարձանին հայոց ե-
կեղեցւոյն սանտաբանութեան օրն էր,
ինչպէս սովորն ամբողջ այս
տարի իզմիրէն եւ ուրիշ արտար-
ձաններէն երկուս հայ եւ օտարազգի
բազմութիւն մը եկած էր, աւելի
ցուցադրութեան կամ գեղարկացու-

թեան համար քան թէ ուխտի : Կէս
գիշերի ժողովը՝ ամբողջն անուղի-
ւոր մին մէջ կարգ մը «պիտիքէթ»
հեծնող երիտասարդներ ժողովուրդը
իրենց անցքին արքայ-չըլլալու հա-
մար պիտիքէթին փոքրը կը հնչեց-
նեն : նոյն պահուն կրեացի եւ ու-
րիշ կարգ մը իւրաքանչեւ տեղույն ու-
տիկանապետ Մատթա Էֆէնտիին
կը դիմեն թէ հայ յեղափոխականներ
ապստամբութեան փողեր կը հնչեց-
նեն, երթանք առջեւը սոսնիք :
Մատթա Էֆէնտի արդէն այդ մար-
դոց նպատակը կանխու հակցած ըլ-
լալով, կը յայտարարէ թէ ատիկա
պէտքէթիւնը փողի ձայն է ոչ թէ
ձեր բաժնի կամ կարծածը : Կետե-
կալ օրը թիւքերը հանրագրութիւ-
նով մը իզմիրի կուսակալին կը դի-
մեն եւ Մատթա Էֆէնտիին պաշտ-
անակութիւնը կը պահանջեն կարգ
մը անհիմն ամբաստանութիւններով,
կուսակալը թէպէտեւ կը հասկնայ
այդ մարդոց զրպարտութիւնները,
բայց թուրքերուն զոհացում տալու
համար փոխանակ պաշտօնանկ ըն-
լու ուրիշ տեղ կը փոխադրէ :

Եւ գիտէք ինչ է այս ամենուն
պատճառը, մարդը քիչ մը հայա-
տէր է եղեր...

1800-1800

Իտալական Միջերկրածովի նաւա-
տորմին գրահաւորներէն 5 զրահաւոր
այս օրերս իզմիրի ջուրեր եկած են
Յոնիական այս պատմական զանա-
փունքին բնագիտութեամբ կան հիւ-
սիշ գեղեցկութիւնները վաշխելու :

Իսրայէլի ծովակալ այս անգամ թէ
Մայրաքաղաքին մէջ եւ թէ հոս
թուրք կառավարութեան բացարձակ
ստիպանութեանն է որ կը վաշխ-
է, ինչպէս Պիլիսոնիոյն եւ հոս
պարահանգիւններ եւ գոչտանանգի-
ւնը սարքուցուալ ի պատիւ իտալա-
կան ծովային սպայախոյտին : Թուրք
պաշտօնէութիւնն այս անգամ եւս իր
ճարտարութիւնն ցոյց տուաւ : սըն
տուկը պրամ շէտ զրպէս զի պարա-
հանգիւն ծովաքերը հոգան եւ այս
անգամ անֆիլիքտար պէյը իր ճարտար-
կութիւնն է որ ինչպէս կը քերէ, ա-
հա թէ ինչպէս : քոյրը հայ վաճա-
րականները ստիպողական կիրպով
կառավարատուն կը հրաւիրէ, ա-
ռանց կանխապէս պատճառը հարցող-
լու : վախ մը կամ իրարանցում մէ
որ կը տիրէ ամենու սրտին մէջ :
Թէ ինչ պատճառաւ կառավարու-
թիւնը իրենք կանչած է, ամեն ոք
կը հնարանգի կոչին, ու անա իր-
ղութիւնը իր բոլոր մեղքութեամբը

զորս կուգայ : Տէֆֆէրտար պէյը
կը յայտարարէ թէ ձեր եւ ձեր պաշ-
տօնէից բոլոր «թէմէթիւն» տուր-
քերը անմիջապէս կը պահանջենք առ
հաշի : այսինչէն այս շափ ու այն-
ինչէն այնպիսի : վաճառականնե-
րու վերադարձին ամենքն ալ իրենց-
մէ պահանջուած դուրսեր փութկու-
տութեամբ կը գրկեն կառավարու-
թեան, եւ հետեւեալ օրը կառավա-
րութեան ապարանքին մէջ կատար-
ուցուալ իտալացի ծովակալին եւ ըս-
պայախոյտին համար փոստուր պա-
րահանգէր : մեր ջոջ պահներու զը-
րամովը...

Ամեն օր եւ ամեն վայրկեան հայ
հարուստը պարտատ է թուրքին ա-
նիբաւ բոլոր կամայականութիւննե-
րուն զոհացում տալու : եւ իր կեան-
քի անեղութեան բոլոր շրջանին մէջ
ԱՄՆԱԿԻՆ եւ վերջինն անգամ ըլլա-
լով, երբ բաղադրուած իր հարստու-
թեան շնչին գումար մը կը պահան-
ջուի հայրենիքի ազատագրութեան
զատին համար : վրիժուք մըն է որ կը
բրթի ամբողջ իզմիրի հայ հարուստը
իր բոլոր անբարոյական սոյնը կը նը-
ւերէ կարելի եղածին շափ ու ախեղ-
գիլ հոսանքը քանի իրենց զրպան-
ներէն սանգիմ դուրս չէ եկած :

Պիլիսոն Զոյլեր ինչպէսեւ ակա-
մայ, բայց ինչ ձեր սրտին մէջ մա-
րած է ազգայնական զգացումը եւ
բարոյական եւր ինչ որ անբարձեւա
է ուղիւ եւ բնագրական մտածող ու
պարտականութիւնը ճանչցող անհա-
տի մը համար : Գիտենք միեւնոյն
ժամանակ թէ ձեր զոհատին մէջ չեն
պակ իր սշտիլիներն նոյն իսկ ար-
տաւոց շոյիլիները որոնք տնտեսա-
կան մէջ իրենք զիրենք ջեյմ եւ ան-
կեղծ հայրենասէրներ կը ցուցնէին
բայց երբ օր մը իրենցմէ պզտիկ զո-
հողութիւն մը պահանջուեցաւ անա
ամեն բան բացայայտ կերպով պար-
զուեցաւ մեր առջեւ :

Եւ ոչ մէկ ճարտողուած եւ ոչ մէկ
խոչնդոտ կարելի է կասեցնել զազա-
փարի զինուորի զաղափարի գնացքը,
ամենէն տաժանիկ բանտերը կամ ա-
մենէն ստիպող կառավարանները ինչ
որ ստեղծած են անազնիւ եւ վա-
թապակի բնապետները սանջանք-
ներու եւ ժահիրու անեղն ստիպողին
ու անկարագրիլին չը պիտի կրնան
խեղդել այն հոսանքը որոնց միակ
նպատակն է մեր հայրենիքը բանա-
պատկան ճիւղաներէն սպառնել, եւ
անոնք չէ որ իրենց ճարտարգրին
հետ կը խաղան այլ ամբողջ ազգի մը
ձախսասղիղը :

Միւր կատո
Իզմիր

Թ Ա Տ Ե Ր Ա Կ Ա Ն

Գերասան Յակոբեանի խնդրին
կարգադրութեանը վրայ «Նար-
ժում»-ի հրատարակչը՝ այդ խոմբին
բաժանման գործին առաջին առ-
նելու մասին, արգիլեալ արեւելեան
կիրակի օր, հայ երիտասարդ-
ներ, ամենքն ալ «Վէստի»-ին բա-
րեկամները, վաղած էին Սանդ-
րալ մեր միակ թատերաստանը
հերձուածող շարժանիքները լսե-
լու համար :

Եւ ինչ որ պարզուեցաւ հոս,
նոյն իսկ այն թատերաստանին
մէջ ալ «Վէստի»-ն այնքան պար-
թութիւն թափած, այնքան ծա-
փեր խլած ու այնքան հրճուեցաւ,
յաճ է վառնացին : — Ինչ
որ պարզուեցաւ հոս՝ ոչ մի-
այն գերազանցապէս տարօրինակ
էր, այլ բացառապէս ցաւալի :

Երեւակայեցեք ութը տարիէ
ի վեր միանաբար, համբար-
խարար, եղբայրաբար բեմին
ժառանգող ընկերներ, որոնք այս
յանպատրաստից ու հոռի լռակե-
րեմին վրայ զիրար մատնանիշ
կրնեն, զիրար կամբաստանեն,
զիրար կը յօշոտեն... Ինչորով
իրաւ, շատոնց ի վեր միւր լեւա-
կան բարքերուն մէջ այս տեսակ
երեւոյթներ սոցիոլոգիան բաներ
զարձած են : Սակայն, ամբողջ
հասարակութեան մը առջեւ՝ ս-
փիբեբան ու շուտուած, այս օր
պիբասան, սանձարձակ բղկու-
մը, զգեստուած, որ արուեստա-
կիցներու մէջ ի հանդէս կուգայ
այսքան վայրաց կերպով, կը
յատկանչէ մեր յեղին անհամ-
բաշխութեան հրահանգութեան էն
հզօր, էն կակմալի երեւոյթնե-
րէն մէկը :

Սակայն, տեղը չէ այժմ գոր-
ծին հոգեբանութիւնն ընել հոս,
իրողութիւնը սա է հիմակ որ երբ
կիրակի օրը, թատերանի հետա-
քրքրուողներ համաձայնութիւն
մը, կարգադրութիւն մը յառաջ
բերելու համար ներկայ գտնու-
ցան Սանդրալի մէջ գումար-
ուած գերասաններու ժողովին :

համարեցան վերջնականապէս թէ Պէտէլօ հոգեկան ու բարոյական այնպիսի տրամադրութեան մը հասած էր՝ որ այլ եւս համերաշխ գործակցութիւն մ'անհնարին էր :

Աւրեմն կատարուած իրողութեան մը առջեւ կը գտնուինք Պէտէլօն երկու մասի բաժնուած է : Երկու կարեւորագոյն անդամները, Պէտէլօն և Պապեան՝ իրենց կողմէն կը քաջն խումբին երկուքի բաժնուած մասերը :

Պապեան, -- որ կիրականորան գումարումին մէջ ներկաներուն վրայ բարոյական ազուր տպաւորութիւն մը գործեց՝ հաւասարայն համակրութեան զոր արդէն միշտ կը վայելէ հասարակութեան մէջ, -- պիտի կազմէ տրամադիրական խումբ մը, որուն նպատակը պիտի ըլլայ թէ՛ հոյսերէն և թէ՛ թրքերէն լեզուով նոր, գեղեցիկ, լուրջ թատերախաղներ բեմ հանել, այս մասին իրենց համոզմունքն աւելն գծուարութեանց յաղթելու հաստատ ու անխախտ մտադրութեամբ : Տարակոյս չիկայ որ Պապեանի ծրագիրը ընդհանուր համակրութեան ու քաջալերութեան պիտի արժանանայ, և այն գծուարութիւնները զորս ինք կը նախատեսէ անվրդով, մասամբ պիտի հարթուին բարեկամներու աջակցութեամբ :

Գալով Պէտէլօնի, որ Պուլկարիոյ էն ժողովրդական գերասանն է, ուրիշ խումբի մը գլուխն անցած պիտի շարունակէ Պէտէլօնի իր նախկին ուղղութեանը մէջ, որ հակառակ իր ոչ այնքան գեղարուեստական հանգամանքին՝ միշտ ջերմ ընդունելութիւն զըտած է ամէն կարգի հասարակութեան կողմէ : Անշուշտ իր նոր սկսելիք գործը մեծ գծուարութիւններու չը պիտի բախի, քանի որ թատրոնի հետամուտ հասարակութեան արամադրութիւնը իր կողմն է միշտ :

սարակութեան արամադրութիւնը իր կողմն է միշտ :

Մեզ կը մնայ Պէտէլօնի երկու հատուածներուն ալ յաջողութիւն մտալ թել, և մանաւանդ մտալ թել որ քանի մը ժամանակուան անջատ գործունէութենէ մը կտրուի գարձեալ զան իրարու մտանան և շարունակեն իրենց նախկին համերաշխ գործը :

Ե. Ա.

ՓԱՍՏԵՐ ՈՉ ՎԵՊ

Տխրահոշակ ձանկրութեան զիմար պատուելոց եւ «ճերտ» գիմակի տակ թագնված այդ յոնող ստրուկի իրական պատկերը մէջ տեղ գնելուց յետոյ մեր հաճի աչան սկսեց «Իրաւունք» մէջ ինձ վարկաբեկի ձեռնող առասպելներ գրել : Ողորմելի հաճի ազայի, որը մեր յեղափոխութեան մէջ միայն անշոք գիւտերի դերն է կատարել, Ստերի դէմ պայտ պանվելու գիտաւորութիւնը չէ որ ինձ ստիպում է կրկին գրիչ վերցնել և չափով այդ ստոր արարածի հետ, այլ այն համոզումը թէ ձանկրութեան պէս զիմարու շարժումներին միշտ պէտք է ջանքերով միամիտ ամբողջ աջքեր բանալու համար :

Հաճի ազայի որչափ անպատկառ ստախոս է իր իր անձը բարձրացնելու մէջ, նոյնչափ ստախոս է իրեն կարեւորութիւն չը տող անձերին վարկաբեկելու ճիգի մէջ : Հաճի «Իրաւունք» միջոցով, առասպելական տեսքով ճգնում է ապացուցել որ ես թէ Հնչակեան կուսակցութեան, թէ Հ. Յ. Գալանկոթեան մէջ վարկ չեմ ունեցել եւ զորի կեցող պատուած յարգանքից : Ու հաճի այդ անպատկառ ստերին զիմար է միայն իր ցարգար էութիւնը մեծ ցոյց տալու եւ ինձնից վրէժ լուծելու համար :

Վրէժ լուծելուն հակառակ չեմ, բայց ստախոսութիւնը պէտք է ջանքերով, որովհետեւ հաճի գրանով չհաղորդում է միամիտ ամբողջին :

Մի բան միայն ինձ համար ծանր է այս պարագայում, այն որ, այդ Ստերի դէմ պարտաւորված եմ մէջ

տեղ գնել զօկրմաններ, որոնց մէջ ինձ յարգանք է յայտնվում չափից աւելի :

Ստերե զնում եմ երեք նամակներ, որոնց երկուսը գրել են ինձ ձանկրութեան անձամբ յայտարարած Հնչակեան աննակարիւր գործիչները՝ Նշան Կարապետեան (Ի. Ա.), Հնչակեան կուսակցութեան հիմնադիրներէն մին եւ կեդրոնի անդամ Պարսյ (Գր. Ղըրճեան), երրորդը՝ Հ. Յ. Գալանկոթեան (Երեւանեան Բիւրօն) : Իմ հրաժարականի առթիւ, ճիշդ 98 ի ընդհանուր ժողովից յետոյ, որի միջոցին իր թէ ձանկրութեան պատմելով, ես անարգված եմ եղել Գալանկոթեան ընկերներից :

Կարծեմ այս գօկրմանները բաւական են մեր տխրահոշակ ձանկրութեան երեսին ստեղծեան Մուրի մի հաստ շերտ եւս փակցնելու համար :

ՎԱՐԳՕ

17 Մարտ 98 Գալանկոթեան

Սիրելի Վարդ

Ստացայ ձեր յունվար 5 թիւ նամակը, այն կուր զոր կը մը զէք ձեր միջավայրում խաւարի և խաւարածի տներ գէմ, նոյնը կը ընեն ամեն տեղ ձեզ համարած բոլոր ընկերները

Դուք ձեր փորձառութեամբ յայտնի և կարեւոր տեղ մը կը գրուէք և հետեւաբար աւելի լաւ կը ճանաչէք ժողովուրդն ու նոր պայմանները, ուստի անոր համեմատ զգեստներ ձեւել և շինել պէտք է :

Վարդօ ջան, անշուշտ պիտի աշխատիք որքան ժողովոյ մէջ յառաջացնել զօրեղ ձայներ լուրջ և զրոկան ուղղութիւն մը յառաջացնելու համար :

Համարում եմ ձեզ ՊԱՐՈՅԻ (Գ. Ղըրճեան)

ԱՐԻՒՆԱՐՔՈՒՆ

(Հայ հետոսական կուսկի պատկեր մը)

Անոր ուժի բնկերներուն հսկայականօրէն մուծին մէջ երկայնագուծ ու բուռականային գիտաստեղծները, որ կերկնային մինչեւ իսկ խառններում արեւը, բաւական եղած էին ամենուն ահ ու սարսափ սիրելու : Քարապետներու ու շէշանէներու մեծաշինող շէշանէները տեղատարափի պէս կը պոթկային խարակին շուրջը : Արեւնարբուն տիրականօրէն զէպի խարակը կը յառաջանար հակառակ իր նուազագոյն թիւին ու ճակատագրական ճգնաժամին : Սանձարձակ մոլեգնութեան իր ամբողջ հրավառ գլուխը կարծես կը մխար ու աչուրները բոցավառ հոգեկան հրահոսուն ըմբոստացումէն, վրէժխնդ

րական խառնակ հրայրքով սիրոր ընկրուզանուած, մահը աչքը առած, վտանգը արհամարհելով յիշտապիւն կը սխար իր ձայնին բովանդակութեան ձեւումը :

— Եթէ մինչեւ իսկ ծովուն անհունութեանը չափ ուղղամտեքք ունենաք ու վագրի մոլեգնութեան կողմէ, անօգուտ պիտի ըլլայ, ձեզ մտկի պէս ծովակը խոթած եմ, ուլ անխոստափելի է ձեր վրէժակը : Թողէք որ ազատ մեր ճամբան շարունակենք կիթ կողմէ, կը սիրէք ձեր ազատութիւնը :

— Թաքսեր, ճշաց ձայն մը սուր խարակին մէջէն, Գանլըն եկեր է, ա՛ն է... Ընկալն Օղլուն... ինչ որ կողմէ թող ըլլայ այդ կեանքին հակառակ գալու է... կեցեալ թէ իմ վրաս եկեր է... արժանի պատիժը աննկ տալու է անոր անպատճառ... — Ռայի՛տ... կիւրիւկերտան... հետերին է, ձայն տո աւ Արթին ճաթելու չափ աչքերը կրակ ու բոյ

ու կաս կարմիր կտրած, Անթ, բերանին չափը տալու եւ վրէժ առնելու ճիշդ ժամանակն է, քու բաժինդ է այդ անգրէնին պատիժը վճարելու :

Արիւնարբուն որ ստախոսի զիթը հաւաքած է իր ընկերներով կը կուռէր, երբ իմացաւ Ռաշիմին սրտատուր առնելը ու չը գիտացաւ ու պէրաանը ձեռքը բարձր ունիւմ ծովը ցամակց ու խարակը վազեց խառնակ մրտալով ստորականին պէս անոր պատիժը մահ պիտի ըլլայ, զոր պիտի վճէ իմ սուր կամ սիրելի Պերտանս, ստոր վրայ ստորակցա չկայ : Ընկերներէն երեքն ալ իրեն հետեւեցան, թողով միայն մէկ հոգի ստախոսին մէջ : Հազիւ մի քանի անգրալի բոպէներ անցած էին երբ անոր արգէն ստեղծած Ղըրճեան Գալանկոթեանին գահալիժօրէն ըզգայով բարձրացան խարակը եզերող ժողովներուն վրայ իրենց հրազէնի անուելի կողմում կը շանթահարէին որչին

Սիրելի զիմ

Ահա երեք տարին լրանում է ինչ դու քսոր ես ռեզարկուած և շարս տարի է լինում ինչ մենք միմեանցից բաժանվել ենք ու մինչեւ ցարդ քեզնից և ոչ մի լուր, և ոչ մի տեղեկութիւն ստացանք, մինչքան ինչպէս վերջերս տեղեկացայ, դու ուրիշներին նամակներ գրել ես : Միթէ դու մեկ բարձրովին մոռացար, այդ ես չեմ կարծում և չեմ ուզում հաստատել եղբայր, գոնէ քո տեղը յայտնելի, հասցէդ տայիր, որ այս երեք տարվան մէջ գոնէ երեք նամակ գրած լինէիր :

Քո այս հասցէդ բոլորովին հըրաշքով ձեռքս ընկաւ, քանի՛, քանի՛ անգամներ այս ու այն կողմ եմ ընկած հասցէդ ձեռք բերելու համար, սակայն բոլոր ջանքերս ի զուր են անցել, և այս անգամ էլ, ինչպէս ասեցի, բոլորովին հրաշքով և անպատեղի կերպով հասցէդ ձեռքս ընկաւ, որի բացատրելը շատ երկար կը լինի : Միայն վախենում եմ, որ շատ ուշ լինի իմ այս նամակ գրելը և դու նրան չգտանաս, որովհետեւ ինչպէս իմացել եմ, դու երեք տարով ես ուղարկուած, իսկ այժմ արդէն երեք տարին լրանում է, հետեւապէս ես հաւատացած չեմ թէ արդեօք դու արգէն վերադարձել քս քո արտատեղից, թէ գեւ միեւնոյն տեղն ես, կամ թէ ուրիշ տեղ ես տեղափոխուած : Ահա այսպիսի կառնածելի պայմաններ մէջ եմ գրում այս նամակ, ուստի, եթէ նա ձեռքդ հասնի, մի զարմանա՛ որ շատ բան չեմ գրում : Այսպէս փը միայն կասեմ, որ ահա մէկ տարի է ինչ ես Ամերիկայում եմ : Սրանից աւելի առ այժմ ոչինչ չեմ ուղղում գրել, Աւրեմն եթէ

մէջ աւազակ-ազններու զոյրը, որոնք այնպիսի լիւրեմաններէն գորս ելլու ճակատ առ ճակատ շափուելու, պոստալիտ կաղիւններով կողմէն սարսափ ազդելու Արիւնարբուն ծիւղանին, որ վրէժխնդրական խոյանքով կուռած իր մահաճոտ շէշանէին ու աչքերը լայնօրէն բաց կ'տուի հայեացքներով մութին մէջ կ'լուծուի իր անուշաքարը և փնտռել, հետո հետեւ անվերջ քայլերով կ'ստանան մերձեւանով քամահարաքի բարկ ժըպիտ մը սրձակելով անոնց յուսահատ ստույտանքի ու պարտութեան ազդակներուն :

Ամբողջ Գողթեան հրազէնի բաժնիներէն կը խնդար, կուր ճիշդ ժամ մըն էր որ փոխադարձ ու համահասարակ միջոցութեամբ յառաջ կը տարուէր ու կը սաստիկանար : Կուր էն անուշաքար ձգեալովին էր : Լուսնկան իր լուսնայնաւառ փրկարանքին էն ճաճանչապեղ ու մոգական շողերը առատուէն կը թափէր խարակին

այս նամակն ձեռքդ անցնի, շուտով պատասխանիր ինձ. որ միևս անգամ ապօրինի կարգով կարողանամ գրել. Գրիր ինձ զլիստորակներս քո արող լիթան մասին. քո ապրուստի. նիստ ու կացի մասին. թէ ի՞նչպէս անցրիր այս երեք տարին, թէ ե՞րբ է լրանում քո աքորի ժամանակը, ե՞րբ պիտի վերադառնաս կովկաս. Անշուշտ դու գրամական միջոցներից զուրկ լինելու ես վերադառնալու համար, ուստի գրիր կամ ինձ և կամ մեր սիրելի բարեկամ Տիկին Նազարին. թէ ո՞րչափ գրամ է քեզ պէտք որ ուզարկեն և դու հանգիստ վերադառնաս:

Հասցէներ...
Այլուք սեղմելով քեզ կրճբիս
Մնամ քո Ռ. Խ.
(Նշան կարասիքսն)

Նո. 228
ԱՐՄԻՄՏԵԱՆ ԲԻՒՐՕ
12 նոյեմբեր 1898

Պարզի, Վառնա
Սիրելի ընկեր,

17729 սեպտ. նամակդ ժամակին ստացած ենք. Անտոյ կը համարենք կանգ առնել հիմա անոր քանի մը կէտերուն վրայ—աստուք կրնային մեկնութիւններ վերցնել—քանի որ այդ խնդիրները պարզուած կը համարենք այս պահուս թէ քո Վահագին գրած մասնաւոր նամակովդ և թէ Բակի. Կեդր. կոմիտէին վերջին առաջարկովը որ արդէն ընդունած ենք և չորս օր առաջ հաղորդած ալ իրեն: Դոնէ անժամեայ կեչով գործն դերէ հեռանալու բարձանքիդ պատճառ կը բռնես նախ վտարութիւնդ կորսնցուցած լինելից քանի մը ընկերներու նըկամամբ և երկրորդ յոգնածու:

Վիւնդ. Առաջին առարկութիւնը անցեալ տարի ալ կը բերէիր, բայց առ արգելք մը չեղաւ որ շարունակէիր գործելու, այն համոզումով որ կատարելութիւնը մարդկային չէ, և անոր մտիկ նալու համար անդու պայքարել պէտք է: Առ արգելք մը չեղաւ որ վերջին ընձ. ժողովին մասնակցէիր և ժողովի փակումէն ետքն ալ մաքառելու և գործելու հաստատ համոզումով ճամբայ ելլայիր Իուլյարիա երթալու: Մենք կը կարծենք թէ մէկ օրէն միւսը չէր կրնար փոխելի համոզումներդ և հետեւաբար կը խորհէինք որ այժմու տրամագրութեանդ պատճառ պէտք է որոնել տեղիդ գործերու ձախող վիճակին և թե՛ բնու և այն պարագային որ տեղիդ ընկերներէն ումանք իրենց վրայ գրած վտարահութիւնը շարգաբացուցին:

Աստի կը յուսանք որ առաջիկայ գործունէութեանդ մէջ նախկին տրամագրութիւնդ կը վերստանաս նորէն: Կը մնայ մեզ կրկնուի և քու յիշածդ. արդի պարագաներու մէջ, երբ մէկ կողմէն կը շատնան յեղափոխութեան թշնամիները, իսկ միւս կողմէն մեր գործունէութեան եղանակը կը դատապարտէ մեզ լուսնական մէջ գործելու, արդի պարագաներու մէջ ամեն ժամանակէ աւելի պէտք ունիք սեղմելու մեր շարքը րը և ձեռք ձեռքի տալու: Գալով երկրորդ պատճառին՝ յոգնածութեանդ. քիչ մը դուն ինքդ ալ գծուար հաւատաւ ատոր, քեզ ճանչցող կրնայ երգելի հանդարտ խղճով, Առժամեայ դառնութեան մը հետեւանք պէտք է համարել, ուրիշ ոչ ինչ:

Ընկերական բարեւներով Արեւմտեան Բիւրօ
Յ. Գ.—Ներքին կը գտնես ներկայացուցչութեան վկայագրերը: Ստանալուդ պէս, «անմիջապէս» գոնէ երկտողով մը իմաց տուր: Նոյն

րազութեամբ ու թէեւ անկարող տեսնելու ո և է մէկը բայց ձայնը պտտկամ ուղղութեանը դարձուց հրացանին փողը ու քաշեց բլթակը:

Հրեղէն պատասխանը խօսեցաւ շունդովդ. տունդ...
Մահատիւն լուսնի մը տիրեց իսկոյն որչին մէջ: Հրացանները լրուեցին: Միտարկական անդորրութիւն պահ մը տիրապետեց խորակին շուրջը: Կարծես վերջացած էր անգնադոն մարտնչուքը. միայն վտարուն սեւաբոյր ծուխը թանձրամած գոլորչիտուով ցնդելով լուսավառ եկերին մէջ անդոնական տեսարան մը կը ներկայացնէր: Շատ չը տեսցաւ այսանար խորհրդատրութիւնը: Կայելի էր հոգեվարքի մը կեղծական պոռչուտ քներ յանկա՛ծ խուցեցան խորակին մէջէն:

— Ծան զաւա՛կ... շուն զաւա՛կ...
ձօրս արեւը մանկէն վերջը իմ առիւնս զլ մտար... տանելիքդ լլայ... խոցի զաւա՛կ...
— «ձե՛կնէն մէ՛ պիր քէօրէ՛կ տա՛նա»:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տրապիզոն, 8 օգոստոս

Մեր լրագրիչներու ընդարձակ օրենակաները գրեթէ միշտ լեցուն կըլլան առաջնորդարանական խնդիրներով, և անշուշտ յօգուածագիր, խմբագիր, ընթերցող բոլորն ալ ձանձրացած կըլլան ու պիտի ձանձրանան եթէ նմանօրինակ անուղղելի խնդրոյ մը մասին յաճախ գրելու կամ կարգալու հարկին մէջ գտնուին՝ բայց այստեղ կատարուածը եղական հանգամանք մը ունենալուն համար կը կարծենք որ պիտի հետաքրքրէ ազգային գործերով շահագրգիռ հասարակութեանը:

Տարի է մը ի վեր տեղույս երեսփոխանական, քաղաքական, տնտեսական, ուսումնական ևն ժողովներն անցած են ստոր, ցած, հոգի տգէտ, խաւարամիտ ու խարդախ անձանց ձեռքը. լուսամիտ ու զարգացեալ դասակարգը փոքրամասնութիւն կազմելով առայժմ մէկ կողմ քաշուած է, ու հիմա ժողովուրդը երկու կուսակցութեան բաժնուած է: Եզնիկ վարդապետ Պապայեան անուն ըստոր, գարշելի և ցած արարած մըն ալ Տրապիզոնի առաջնորդը տիրելով և պարագլուխ ըրած իրենց՝ ամեն տեսակ խայտառակութիւններ սկսած են գործել: Էթմէքճեանի, Խանէտանեանի, Ասլանեանի, Սոմոնճեանի, Եսոյեանի, Մնացականեանի, Պըլըբեանի և այլնոց պէս փորձառու և ազգօգուտ անձեր առաջնորդարանէն և բոլոր ժողովներէն դուրս արտաքսեցին իբրև խռովարարներ, ու անոնց տեղ անցած են բաժարելի Յարութիւն Սարգիսեան, Յովհաննէս Փաշաճեան, Խաչիկ Էլմասեան, Կարապետ Գերձակեան, Խաչիկ Չօլաքեան, Մովսէս Պէնեան, քոտիւքաղ

Յակոբ, Կարապետ Պոյաճեան, Միսաք Նարինեան, Կովհաննէս Լուսիկեան և այլն թրքամուտը զէտ և ամենագարշելի անձեր, որոնցմէ շատերը գրելու խօսիլ անգամ չեն գիտեր: Եզնիկ ըսուած ստակելիք վարդապետը իր շուրջը գիտամբ կը պահէ ու կը հաւաքէ այս տեսակ մարդիկ որ ազատ ու համարձակ ուզած անպիտանութիւնները գործէ: Սկսած է ժողովուրդը կողոպտել, իր գէժ խօսողին կամ բողբել ուղղին իր կամքը չը կատարողին տնտիջպէս ծեծել ու բանտարկել կուտայ: Նախագանց ագահ, նիւթապաշտ ու արծաթամուսէ: Տրապիզոնի հայութիւնը գոյութիւն ունենալէ ի վեր այս տեսակ սէրէպէյի վարդապետի մը հանդիպած չէր ու սեւազլուխէ մը այսքան նեղութիւն քաշել երբէք չէր ըմբռնած: Ամբողջ գաւառը իւր թեմերով և գիւղերով սեւ սիրտ կրօնականէ մը կը ստակայ:

Մենք ազգասէր՝ մատնուելու վախէն մէկ կողմն քաշուած ցաւով կը դիտէ անցուղաւձը ու տրտունջի չըթ մը հանել չի համարձակիր, և ո՞ր քաջասիրտը իր յանդիմութեամբը կուզէ բանտին մէջ փթթել: չիրին Եզնիկի մը համար որը կառավարութիւնը նեցուկ ունենալով է որ սանձառձակ շահատաիրութիւններ ընելու համարձակութիւնը ունի: Եւ որ պէսպիսի զինք չի սիրողներէն ու գործիք չեղողներէն կամ իրեն համաձայն չեղողներէն և ոչ մէկը գտնուի ազգային գործերու և հաստատութիւններու մէջ, վարձարանի գործերուն ալ միջամտեց, իրեն հակառակ նկատած եղողներէն պ: Աստուրեանին վարձարանիս տեսուչը) Նշան Խըտըղեանին, Պըլըբեանին, պ: Արային (Սղերդցի ուսուցիչ մ'է) և ուրիշ 12 ուսուցիչ ու ուսուցչուհի վարձարանէն դուրս կը հալու տրամադրութեան ասկ չէր գրանուիր: մէկ սլայդմանով ումեն բան յրացուց: Կիւմիւշէրտանի դիակը խնդրեց որ իսկոյն իրեն յանձնուեցաւ իր անդհական հրամանին վրայ: Ու միւսներուն թոյլտուութիւն տուաւ ազատելու:

Ալ սպասելը անպատշաճ էր: Վառնա սինը հեռագրեալէ ն ազդուտ կը դառնար ու հանդիպակոց ասրերը եղերդ հորիզոններէն կը կարմրէին աւետելով այլալոյսի ծագումը: Չորս ընկերները իսկոյն իրարու արտոյացին ու կրկին սարտալը մտան, ու Սիւրմէնէի ճամբան սրացան, ուր հասան մի քանի մղոնէն Կիւմիւշէրտանի դիակը սանտալի ցաւակին վրայ ցցած իրր նշան յայթոթեան:

Լոնսօն Սարուլ
(Շարունակելի)

նէ, իբր անօգտակար ուսուցողներ, և անոնց անդ հետզհետէ իր ծանօթութիւնը բարեկամ անձինք բերելովուտայ, որոնց կարողութեան վրայ ոչ ոք գաղափար կամ տեղեկութիւն ունի: Այսպէս ամեն բան բառ հաճոյից իր համախոհներու հետ տակն ու վրայ ըրած է ազգային գործերը: Այս անպիտանը, Օրմանեանի արժանի աշակերտը, Տրապիզոնի մէջ իր գոյութիւնը ու գիրքը հաստատ պահէ, և մասնաւանդ իր անհոգ շահամոլութեան նոր ազդիւր մը բացուի: Մեծ փութկոտութեամբ առաջնորդարանի բակին մէջ նոր եկեղեցւոյ մը շինութեան կը ձեռնարկէ և որով կը կարծէ յուսալ ժողովուրդի համակրութիւնը շահիլ ու հաճոյ երեւալ:

Չոցին Տիարպէքիւրի վախին էր և պաշտօնէն արձակուցաւ դեսպաններու պահանջումով, կրկին պաշտօնէն արձակուեր է դեսպաններու պահանջումով:

Պ Ո Ւ Լ Կ Ա Ր Ի Ա

Պուլկարական «Վէշէրնա Բոշթա» թերթը կը հաղորդէ որ նախարարացեալ պ. Տանէֆի, ելեւմտից նախարար պ. Սարաֆովի և պատերազմական նախարար Բարբիքովի միջև լուրջ անհամաձայնութիւններ կան և Շիրակայի հանդէսներէն վերջը կարելի է որ ներկայ նախարարութիւնը կազմալուծուի:

— Նոյն թերթը կը հաղորդէ որ Տօպրիչաքսորուած գնդապետ Նիքոլօֆ Տօպրիչէն աներեւոյթ թացած է և հրատարակուող մը Մակեդոնիա անցած է:

Ի Տ Ա Լ Ի Ա

«Բօլիթիշէ Բօրէսթօնտէնց» Հոռմէն հեռագիր մը կը հրատարակէ որով կը ծանուցանէ թէ պաշտօնական շրջանակներու մէջ կարեւոր արդիւնքներ կը սպասուի: Բալոււպօ դեր ծովակալին Պօլիս այցելութեանէն որ նպատած է աւելի եւս ամրապնդելու Խուրքիոյ և Իտալիոյ միջև եղած բարոք յարաբերութիւնները: Կը յուսացուի որ Բ. Գուռլպիտի նպատաւորէ Խուրքիոյ մէջ իտալական ամեն ձեռնարկութիւններ՝ առեւտրական, ճարտարագործական ու տնտեսագիտական:

Իտալիա այդ տեսակ բարեացակամութեան մը պիտի պատասխանէ համանման ընթացքի մը հետեւելով Խուրքիան շահագրգռող խնդիրներու մէջ:

Ա Ի Ս Տ Ր Ի Ա

Վիէննայի հաշակաւոր Լէնտէր պանթային մէջ մեծ զեղծումներ տեղի ունեցեր են, յանցաւոր պաշտօնեան անհետացած է: Կը կարծուի որ անձնասպան եղեր է, որովհետեւ անոր յով գանուպ թղթերէն գանուեր են Գանուրի եղերքը:

Թ Ր Ո Ն Ս Վ Ա Ս Ա

Բարիպէն կը հեռագրեն որ քանի մը տէրութիւններ պօէր զօրավարներուն արգիլեր են բանախօսութիւններ ընել, որպէսզի անգլիականաց ցոյցերու տեղի չը տրուի:

— Լօնտօնէն կը հեռագրեն որ

պօէր զօրավարները Թրանսիլաւիա զառնալէ առաջ, նոր տեսակցութիւն մը կը խնդրեն Չէմպրլէնէն:

Չ Ի Ն Ա Ս Ս Ա Ն

Ռուսական դեսպանը յայտարարած է որ իր կառավարութիւնը որոշած է հոկտեմբեր 1-ին Միջին Մանչուրիան Չինաստանի յանձնել:

— Սէ Չուէնկ Պօքսէրնբուրն թիւր 40,000 ի կը հասնի, որոնք տրամադիր են կարեւոր քաղաք մը գրաւել, ապառաժութիւնը սպառնացող կերպարանք: կատանայ օրէ օր:

Պրանսական և Ամերիկեան դեսպանները պալատի վրայ ճնշում կը բանեցնեն անմիջական միջոցներ ձեռք առնել:

— Պալատի մէջ Չինական կայսեր կեանքին դէմ դաւադրութիւն մը բացուեր է: Եւրոպական թերթերը կը ըսեն որ այդ դաւադրութիւնը եղած է Ռուսիոյ թելադրութեամբ:

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

«ՆԱՐԺՈՒՄ»-Ի ԲԱՃԱՆԳԻՆԸ ՈՒՏՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԳՆԵՐ ԵՒ ԳՈՏՈՒՍ ԵՒ Զ

Կիւլպէնկ Թօսուսեան Չակաչիկ Միլոշեան—Կղէքսանդրիա Յ. Պօտուրեան—Կղէքսանդրիա Մ. Լէօն—Կղէքսանդրիա Երուանդ Փափաղեան—Գահիրէ Մ. Բ. Կարնպօպօսեան Գահիրէ Յայտարարելով բաժնեգիրն ուտոցներու երկրորդ ցանկը, կառավարկենք մեր միւս բաժանորդներուն որ շտապեն իրենց պարտքերը վճարել:

Ա Չ Գ

Ազգային վարժարանի մը մէջ երեք տարի պաշտօնավարած և բարոք պաշտօնավարութեան համար վկայական ունեցող վարժուհի մը պատրաստ է պաշտօն վարել 600 700 ֆրանք տարեթոշակով:

Պէտք ունեցողները կրնան գրիմիլ խմբագրութեան:

— Սլիվէնի վարժարաններու համար ուսուցիչ մը պէտք է:

Ա Չ Գ

Վառնայի հայ Երպեցիկ «Դուլ» թանկ խումբը իւր առաջին նուագահանդէսը պիտի տայ յառաջիկայ շաբաթ երեկոյ Սեպտեմբեր 14ին «Սանթրալ» սրահին մէջ:

- 1. Մեր Հայրենիք
2. Լաեց. Կարա-Մուրզա
Երկեսո խումբը
3. Հրամեշ. Կոյսկուրն
Բ. Սաչիկեան
4. Դաշնակի վրայ.
Ն. Ամիրխանեան
5. Հայաստան . . . Բրօֆ. Գալֆաշեան
Օր. Չապէլ Նորիկեան
6. Չէյթուս անկախ Ն. Ամիրխ.
Արական խումբը

ՉԵՅԻ ՃԷԼԱԼԵՏՏԻՆ

- Թատերգութիւն 3 արտում
1. Ես լըսեցի. . . Ն. Ամիրխանեան
2. Արեւ. Ն. Ամիրխանեան
Երկեսո խումբը
3. Սպանական պար . . . Մոշիօվսկի
Բ. Սաչիկեան
4. Լուսնադիմի Կօսար
Օր. Ա. Աբէլեան
5. Գացէք տեսէք Կարա-Մուրզա
Երկեսո խումբը
6. Ի մարտ Ատամ
Արական խումբը

Յ Ս Յ Տ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

Սկսու Կրատարակուիլ Պրանսայի նշանաւոր վրպասաններէն Լուի Նուստի:

ԱՆԻԾԵԱԼ ՊԱՆԴՈՎԸ

Գերազանցապէս հետաքրքրաւոր Ամէն դասակարգի զիրարմասցելի ըլլալու համար՝ զիրքը երկու մասով երեսան պիտի ելլայ մէկ հատրի մէջ) և ամբողջութիւնը 52-54 թերթերէ պիտի բաղկանայ:
Իւրաքանչիւր մասին բաժանորդագրին է Վառնայի համար 1 25, ուրիշ քաղաքներու և արտասահմանի 1, 50, իսկ ամբողջութեանը բաժնեգրին է, Վառնայի համար 2, 50, և Վառնայէ դուրս 3 ֆր. ձեռքէ առնողները պիտի վճարեն առաջուան պէս՝ 8 երեսնոց պրակին՝ 5 սանթիմ:
Ամէն քաղաքները և կամ գրելիքը ուր մէկէ աւելի բաժանորդ ունինք, միայն մէկ հասցէի ամէն շարաթ երկու պրակը մէկ ծրարով պիտի զրկուի, իսկ առանձին բաժանորդի պրակները 6 հատը մէկ ծրարով պիտի զրկուի:
Փոսթի ծախքը հրատարակչին վրայ է:
Փափաքողները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին՝
Onnik Parseghian
Imprimerie Orientale, Varna
Դրանի վիճարկն և անկախօրջը պ կրեղուեն ի:

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

«ԲԱՐԿԷՆ ՍԻՒՆԻ» ընթերցարանի մէջ կը ծախուի Ատոմ Եարճանեանի «Իւրեցազնօրէն»-ը ի նպատակայ Ռուսանդական Միութեան:

Գրին է 1 լէֆ արծաթ:
Կը ծախուի նաեւ «Ղարփի Ազատութեան Ճանապարհին»:
Գրին է 90 սանթիմ
Վառնա

ОТГОВОРНИКЪ Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Въанность“ Варна.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

Քեպտեմբեր 6ին Պօլսէն կը հեռագրեն որ պատրարք Օրմանեան Էրլուրը բողոքած է յայտարարելով որ գաւառներու մէջ հայերու դէմ եղած չարաչանց խիստ միջոցները կը գործադրուին հակառակ Սուլթանական իրատէի: Յետոյ պատրարքը պահանջեր է որ ուսանապատակութիւն չընդունած ու Խուրքիա վերադարձած և բանտարկուած հայերը ազատ արձակուին:

— Կառավարութիւնը որոշեց Ռուսիոյ թուրքերէ թորփիլանտները ներդուցէն անցնել վաճառականական գոշակի տակ:

— Ռուս դեսպանը Չինոյիէֆ Սուլթանի շահրութիւնը հրատարակէ Մակեդոնիոյ կացութեանը վրայ առաջարկելով Ալպանացիները զսպունջ:

— Պօլսէն կը հաղորդեն թէ Սուլթանը կը կասկածի որ եգիպտական Խըտիֆը ժէօն թուրքերու մէջն է և անոնց խորհուրդներ կուտայ իրենց գործունէութեան մէջ:

— Սուլթանը հրամայած է որ բոլոր նահնգներու մէջ հրդեհաշէջներու խմբեր կազմակերպուին:

— Լօրանտօ—Թուպիներէ պարտքի ճրգ. բաժինին վճարումը մէկ ամիս յետաձգուած է:

— Հալէպի վալին՝ Էնիս փաշա, ի հոսյական կոտորածներու մի-